

Obszar	Prawo ubezpieczeń społecznych
Temat/Problem	Obowiązujące prawo uniemożliwia uchylenie większości decyzji ZUS, nawet gdy są one wydane z rażącym naruszeniem prawa – jeśli nie dotyczą ubezpieczonego lub nie mieszczą się w wąskim katalogu trzech przypadków. To luka, która pozbawia ochrony zarówno obywateli, jak i przedsiębiorców.
Jakiego rodzaju akt normatywny wymaga zmiany	Ustawa
Przepis/Normy aktu normatywnego (aktualna podstawa prawna)	Art. 477 (14) § 2(1) ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego
Szczegółowy opis problemu	<p>Jak jest teraz? Obowiązujące przepisy pozwalają sądowi uchylić decyzję ZUS jedynie wtedy, gdy spełnione są łącznie trzy przesłanki: decyzja została skierowana do ubezpieczonego, dotyczy jednej z trzech kategorii (nałożenia zobowiązania, ustalenia jego wymiaru lub obniżenia świadczenia) i została wydana z rażącym naruszeniem przepisów o postępowaniu przed organem rentowym. Wszystkie inne decyzje – nawet jeśli są oczywiście wadliwe – nie mogą zostać uchylone, jeżeli ich adresatem jest płatnik składek lub inny obywatel niebędący formalnie „ubezpieczonym”.</p> <p>Dlaczego trzeba to zmienić? Obywatele i przedsiębiorcy często są adresatami decyzji ZUS, które zostały wydane z rażącym naruszeniem procedur – bez wysłuchania strony, bez przeprowadzenia dowodów, z pominięciem podstawowych zasad postępowania. Pomimo oczywistych uchybień, sądy nie mogą takich decyzji uchylać, jeśli nie mieszczą się w katalogu trzech przypadków i nie dotyczą formalnie ubezpieczonego. To prowadzi do rażącej nierówności procesowej. Każda decyzja ZUS wydana z rażącym naruszeniem prawa – niezależnie od jej rodzaju i adresata – powinna podlegać skutecznej kontroli sądowej.</p> <p>Uzasadnienie potrzeby zmiany Brak możliwości uchylenia decyzji wydanych z naruszeniem procedury narusza konstytucyjną zasadę równości stron i odbiera obywatelom prawo do skutecznej obrony. Obecna sytuacja prowadzi do faktycznej bezkarności instytucji publicznej. Ochrona proceduralna nie może być przywilejem jednej kategorii podmiotów – musi dotyczyć każdego obywatela i każdego przedsiębiorcy, którego prawa zostały naruszone.</p>

Jakie będą korzyści?

- Zapewnienie realnej ochrony prawnej dla **każdego obywatela i płatnika składek**,
- Przywrócenie równowagi procesowej i równości stron,
- Zwiększenie odpowiedzialności ZUS za jakość wydawanych decyzji,
- Skrócenie postępowań sądowych i ograniczenie liczby spraw kasacyjnych,
- Wzmocnienie zaufania obywateli do państwa prawa,
- Zapobieganie przypadkom naruszeń bez żadnych konsekwencji dla organu.

Jakie będą koszty?

Brak istotnych kosztów dla budżetu. Zmiana ma charakter legislacyjny i ogranicza się do nowelizacji jednego przepisu.

Case study 1 – przedsiębiorca

Pani Kamila, właścicielka 90% udziałów w spółce z o.o., przez 14 lat opłacała składki od wysokiej podstawy (15 000 zł). Na dwa miesiące przed przejściem na emeryturę ZUS wydał decyzję, w której stwierdził, że pani Kamila „*nie podlegała ubezpieczeniom społecznym*” od 2010 roku. Równocześnie zażądał zwrotu 78 000 zł wypłaconych zasiłków w terminie 7 dni. Decyzja została wydana z pominięciem przepisów postępowania, jednak sąd nie mógł jej uchylić.

Case study 2 – obywatelka

Pani Anna, 60-letnia krawcowa z ponad 30-letnim stażem, po wypadku i zwolnieniu z pracy założyła działalność gospodarczą z dotacją z Urzędu Pracy. Zgodnie z zaleceniem ZUS deklarowała podwyższoną podstawę składek (7800 zł), chcąc zadbać o swoją przyszłość emerytalną. Po latach ZUS nagle zmienił interpretacje i stwierdził, że składki były „*zbyt wysokie*”, obniżył podstawę wymiaru i zażądał zwrotu 200 000 zł wypłaconych wcześniej świadczeń.

W toku postępowania ZUS przyznał, że nie dochował przepisów KPA przy wydaniu decyzji, ale sąd nie mógł tego uwzględnić. Pani Anna, schorowana, z emeryturą 1500 zł, stanęła przed widmem utraty domu.

<p>Propozycja rozwiązania</p>	<p>Rozszerzenie art. 477 (14) § 2(1) k.p.c o płatników składek oraz zapewnienie możliwości uchylania każdej decyzji ZUS wydanej z rażącym naruszeniem procedury – niezależnie od jej adresata.</p> <p>W świetle powyższego zmiana art. 477 (14) § 2(1) k.p.c. poprzez rozszerzenie jego zakresu:</p> <p><i>§ 2¹. Jeżeli decyzja nakładająca na ubezpieczonego zobowiązanie, ustalająca wymiar tego zobowiązania lub obniżająca świadczenie, została wydana z rażącym naruszeniem przepisów o postępowaniu przed organem rentowym, sąd uchyla tę decyzję i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania organowi rentowemu.</i></p> <p>Obecne brzmienie przepisu prowadzi do rażącej nierówności procesowej i naruszenia prawa do sądu. Proponowana zmiana eliminuje tę lukę i zapewnia ochronę wszystkim obywatelom, których prawa zostały naruszone przez decyzję ZUS wydaną z pogwałceniem przepisów.</p>
<p>Ocena skutków regulacji</p>	<p>Zwiększy się skuteczność i szybkość postępowań sądowych, poprawi jakość decyzji ZUS i zwiększy zaufanie obywateli do państwa prawa.</p>
<p>Propozycja brzmienia regulacji</p>	<p>W świetle powyższego zmiana art. 477 (14) § 2(1) k.p.c. poprzez rozszerzenie jego zakresu:</p> <p><i>§ 2¹. Jeżeli decyzja nakładająca na ubezpieczonego zobowiązanie, ustalająca wymiar tego zobowiązania lub obniżająca świadczenie, została wydana z rażącym naruszeniem przepisów o postępowaniu przed organem rentowym, sąd uchyla tę decyzję i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania organowi rentowemu.</i></p>
<p>Poziom skomplikowania wdrożenia</p>	<p>Quick-win – zmiana jednego przepisu, bez potrzeby wdrażania nowych instytucji.</p>
<p>Najlepsze praktyki w innych jurysdykcjach</p>	<p>Zarówno obywatele, jak i przedsiębiorcy bywają adresatami decyzji ZUS, które zostały wydane z rażącym naruszeniem procedur: bez zawiadomienia stron, bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, bez przesłuchania świadków, z przekroczeniem ustawowych terminów lub bez doręczenia decyzji. Mimo oczywistego pogwałcenia przepisów, sądy</p>

	<p>nie mogą ich uchylić, jeżeli decyzja nie spełnia przesłanek zawężających zastosowanie art. 477 (14) § 2(1) k.p.c. Taki stan prawny narusza podstawowe standardy państwa prawa i prowadzi do pozbawienia ochrony jednostek, których prawa zostały ewidentnie naruszone.</p> <p>Co więcej, istnieje niekonsekwencja systemowa: w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych rozpoznawanych przez sądy administracyjne (np. dotyczących umorzeń składek), sąd ma pełną kompetencję do badania zgodności decyzji z przepisami Kodeksu postępowania administracyjnego i może uchylić decyzję obarczoną uchybieniem formalnym. Tymczasem w postępowaniu cywilnym, które dotyczy większości spraw ZUS-owskich, podobna decyzja – nawet rażąco wadliwa – pozostaje w obrocie prawnym.</p> <p>Tymczasem w systemach zachodnich – m.in. w Niemczech i Francji – funkcjonują rozwiązania pozwalające sądom uchylać decyzje z powodu uchybień formalnych i proceduralnych. Legalność działania administracji jest weryfikowana w pełnym zakresie już na etapie formalnym, co stanowi skuteczny mechanizm kontroli władzy publicznej i zabezpieczenia interesów obywatela.</p>
<p>Czy propozycja zmian związana jest z ryzykiem powstania negatywnych skutków dla jakiegokolwiek grupy społecznej?</p>	<p>Nie. Zmiana przywraca równość proceduralną, nie generując ryzyka dla żadnej grupy.</p>
<p>Czy przewidywany jest efekt netto plus /minus dla budżetu czy też efekt będzie neutralny?</p>	<p>Efekt neutralny lub pozytywny (zmniejszenie liczby spraw sądowych i kosztów ich prowadzenia).</p>
<p>Podsumowanie (do umieszczenia na stronie www Sprawdzamy.com):</p>	<p>Jak jest teraz?</p> <p>Zgodnie z obowiązującym brzmieniem art. 477(14) § 2(1) k.p.c., sąd może uchylić decyzję ZUS tylko wówczas, gdy została ona skierowana do ubezpieczonego i dotyczy jednej z trzech kategorii: nałożenia zobowiązania, ustalenia jego wymiaru lub obniżenia świadczenia. W praktyce oznacza to, że sąd nie może uchylić żadnej innej decyzji – nawet jeśli została wydana z rażącym naruszeniem przepisów postępowania – jeśli jej adresatem nie jest ubezpieczony w rozumieniu przepisów.</p>

Dlaczego trzeba to zmienić?

Obecnie obowiązujące przepisy nie zapewniają skutecznej ochrony obywatelom ani przedsiębiorcom, których prawa zostały naruszone decyzjami ZUS. Instytucja publiczna może wydać decyzję z oczywistym naruszeniem procedur – bez udziału strony, bez przeprowadzenia dowodów, z pominięciem podstawowych zasad KPA – a mimo to sąd nie ma narzędzi, by ją uchylić.

Każda decyzja wydana z rażącym naruszeniem prawa – niezależnie od jej treści i tego, do kogo jest skierowana – powinna podlegać skutecznej kontroli sądowej. To podstawowy standard państwa prawa.

Przykład:

Pani Kamila, właścicielka większości udziałów w spółce z o.o., przez 14 lat opłacała składki ZUS od wysokiej podstawy. Na dwa miesiące przed emeryturą ZUS stwierdził, że „*nigdy nie podlegała ubezpieczeniom społecznym*”. Decyzja została wydana z rażącym naruszeniem przepisów – bez przesłuchania, bez analizy dokumentacji, z pominięciem przepisów KPA. Sąd – mimo oczywistych uchybień – nie uchylił jej, bo powołał się na orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2010 r., sygn. akt I UK 238/09, w którym stwierdzono, że „*w sprawach z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych sąd skupia się na wadach wynikających z naruszenia prawa materialnego, a kwestia wad decyzji administracyjnych spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego, pozostanie w zasadzie poza przedmiotem tego postępowania*”.

Jakie będą korzyści?

- Możliwość **uchylenia każdej decyzji ZUS** wydanej z rażącym naruszeniem prawa,
- **Równa ochrona procesowa dla wszystkich obywateli i przedsiębiorców**,
- Przywrócenie **sądom realnej kontroli nad legalnością** działań ZUS,
- **Ograniczenie liczby wieloletnich sporów** i przewlekłości postępowań,
- Wzmocnienie zaufania do wymiaru sprawiedliwości i instytucji publicznych.

Podsumowanie:

To zmiana systemowa. Przywraca sądom kompetencje do kontrolowania legalności decyzji ZUS – nie tylko wobec ubezpieczonych, ale wobec każdego obywatela, którego prawa zostały naruszone. To realna gwarancja ochrony przed arbitralnością organów rentowych. Zmiana ta przywraca

	<p>równowagę procesową, chroni interes publiczny i wzmacnia podstawowe wartości konstytucyjne.</p> <p>Akty prawne wymagające zmiany:</p> <p>Kodeks postępowania cywilnego – art. 477(14) § 2(1)</p>
--	--

dr Katarzyna Kalata – radca prawny Kancelaria Kalata